

Handelshøyskolen BI - campus Bergen

BIK 29421

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Prosjektoppgave

HMS og idrett – hvordan har koronapandemien påvirket organisert idrett.

OM PROSJEKTOPPGAVEN

- Tittel: “HMS og idrett – hvordan har koronapandemien påvirket organisert idrett” av Øystein Refsdal og Pål Hafstad Thorsen.
- Vi gikk i dybden på hvordan HMS er organisert med roller, oppgaver og ansvar samt hvilke mål og planer som ligger til grunn. Samtidig så vi nærmere på hvordan koronapandemien har påvirket gjennomføringen av organisert idrett og aktiviteter.
- Litteraturstudier, intervjuer og utarbeidelse av prosjektoppgaven ble gjennomført høsten 2020.
- Vi har avgrenset spesielt intervjuene med informantene til perioden fra 12.mars til 12.oktober 2020.

HVA ØNSKET VI SVAR PÅ?

- Hypotese 1: Organisering av HMS-arbeidet i lokalidretten er mangelfull.
- Hypotese 2: Lokale idrettslag var ikke forberedt på en pandemi.
- Hypotese 3: Det manglet retningslinjer og råd for lokalidretten for hvordan man skulle forholde seg knyttet til koronapandemien.
- Hovedspørsmål: Hvordan har koronapandemien påvirket gjennomføringen av organisert idrett, som trening og arrangementer?

HVORDAN GIKK VI FREM?

- Vi gjennomførte litteratur- og teoristudier + kvalitative intervju og samtaler med 5 idrettslag fra Bergen kommune samt Etat for idrett i Bergen kommune.
- Det var et poeng å intervju idrettslag lokalisert geografisk forskjellige steder i Bergen, med forskjellige typer rammebetingelser og anlegg til å utøve aktiviteten sin.
- Vi valgte å intervju små, mellomstore og store idrettslag målt i antall medlemmer og hvor den daglige ledelsen av idrettslaget enten er frivillig (styreleder) eller profesjonell (ansatt daglig leder). Samtidig har vi en bredde i aktivitetene som de respektive idrettslagene tilbyr, gjennom tilbud for barn, ungdom, voksne og seniorer.
- Vi gjennomførte også samtale med Etat for idrett i Bergen kommune, som er det myndighetsnivået som er nærmest idrettslagenes daglige aktivitet og som veileder og gir retningslinjer for idrettslagenes aktivitet.
- Samtidig som vi innhentet informasjon fra Idrettsforbundet sentralt, Vestland Idrettskrets, Arbeidstilsynet, smittevernkontoret i Bergen kommune, Helsedirektoratet, FHI m.fl.

FAKTA

- Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) består av 55 særforbund, 17 idrettskretser, 375 idrettsråd og 10 787 idrettslag, og har i underkant av 2.100.000 medlemskap.
- Idretten i Bergen består av 368 idrettslag som har som formål å drive organiserte idrettsaktiviteter for ulike aldersgrupper fra barn til senior. Det er registrert 102.737 medlemmer i idretten (Idrettsrådet i Bergen, 2020).
- En pandemi er “et sykdomsutbrudd som rammer svært mange mennesker og sprer seg over store deler av verden” (FHI, 2020).
- Sist gang det var en pandemi som berørte Norge var i 2009, da med svineinfluensaen, (influensavirus A(H1N1)). Beregninger gjennomført i 2012 pekte på at det var mellom 151.700 til 575.400 personer som døde i verden etter smitte med svineinfluensaen (Dawood, et al (2012)).
- Per 10.desember 2020 var 1,584 millioner mennesker døde av koronaviruset (2020). Per 12.april 2021 er 2,950 millioner mennesker døde av koronaviruset. (Johns Hopkins University og Worldometer).

HVORFOR ER HMS, IDRETT OG PANDEMI INTERESSANT?

- Mange mennesker blir alvorlig syk og dør under en pandemi. **Derfor er forebygging, beredskap, veiledning og tiltak avgjørende for å forebygge og håndtere smitteutbrudd.**
- Kartlegging og risikovurdering er avgjørende for å ivareta menneskers helse, miljø og sikkerhet. Herunder veiledning om hvordan idretten kan ivareta helse, miljø og sikkerhet for å forebygge eksponering og spredning av koronaviruset blant utøvere, foreldre, trenere og ledere. **Idrettslaget har ansvaret for å ivareta sikkerheten deres.**
- I prosjektoppgaven ønsket vi å finne ut om de lokale idrettslagene i Bergen var forberedt på en pandemi og hvordan denne har påvirket gjennomføringen av organisert idrett. **Vi ønsket videre å finne ut om det jobbes systematisk med HMS i idrettslagene og hvordan roller, oppgaver og ansvar er fordelt.** Samtidig er det relevant å se på hvilket fokus de har på å forebygge uønskede hendelser og herunder hvilke beredskapsplaner som ligger til grunn.

HVORFOR ER HMS, IDRETT OG PANDEMI INTERESSANT?

- Idretten engasjerer mange mennesker. Et større smitteutbrudd i idrettsbevegelsen i Bergen kan få alvorlige konsekvenser for bysamfunnet. Forskningen viser at koronaviruset kan være svært smittsomt innen organisert idrett fordi viruset er så levedyktig, har lang inkubasjonstid og gir milde symptomer.

LITTERATUR OG TEORI

For å forstå hvordan organisering av HMS i idrettslag kan fungere, er det viktig å ha en grunnleggende forståelse av hvordan idrettslag organiseres og knytte dette mot teori. Vi har avstemt dette mot kunnskap om ny-institusjonell organisasjonsteori som er benyttet mye i forskning knyttet til organisasjoner, og da også til idrett. Gammelsæter (2016) legger til grunn at det er syv logikker som definerer hva som er et idrettslags funksjon:

- idealisme (frivillig innsats)
- indre styring (indre motivasjon)
- identitet (tilhørighet og fellesskap)
- entreprenør (markedskrefter og innsamling av kapital)
- kommersiell (markedsaktører, reklameinntekter)
- politikk (skape velferd ved å organisere idrett)
- byråkrati- og regulering (regler, kontrollsystemer og sanksjoner)

IDRETTENS SYV LOGIKKER

- Disse logikkene mener Gammelsæter (2016) definerer hva som ligger bak ledelse av et idrettslag og som igjen kan påvirke prioritering av oppgaver som utføres. En slik kunnskap gir oss nyttig informasjon om idrettslagenes organisering og hva som kreves for å prioritere systematiske driftsmetodikker for HMS.
- Samtidig identifiserer det organisatoriske påvirkninger som kan skape forskjeller mellom idrettslag.
- **Lokalidrett er i de fleste tilfeller basert på idealismens logikk, frivilligheten.**
- Dersom drift av idrettslag baserer seg på frivillighet, kan det være med på å gjøre at innføring og oppfølging av systematisk HMS ikke er en prioritert oppgave, men at gjennomføring av trening og ivareta lokalmiljø har hovedprioritet og fokus og derav mindre fokus på administrative krav og funksjoner.

KRAV TIL HMS I IDRETTE

- Et idrettslag har ansvar for sikkerheten til utøvere, trenere, ledere, ansatte og andre som er en del av aktivitetene og arrangementene et idrettslag gjennomfører på egne anlegg og lokaler eller på reiser.
- Norges Idrettsforbund viser til sikkerhetsarbeidet som er omtalt i veileder for klubbhåndbok (2019).
- Arbeidstilsynet påpeker at hovedregelen for alle typer frivillig arbeid er at idrettslaget har ansvaret for å forebygge at ulykker skjer.
- Arbeidsmiljøet for frivillige skal være fullt forsvarlig slik at de ikke påføres sikkerhetsrisiko (Arbeidstilsynet, 2018).
- Arbeidstilsynet fremhever viktigheten av å arbeide systematisk med HMS, også i idretten. Arbeidsmiljøloven og internkontrollforskriften hjemler dette, samt at veiledere og informasjon fra Arbeidstilsynet tydeliggjør ansvaret idrettslag har (Arbeidstilsynet, 2020). Lovene, forskriftene og veilederne skal danne grunnlag for å unngå skader eller ulykker som påvirker helse, miljø eller sikkerhet.
- Relevant lovarbeid: Arbeidsmiljøloven §1 beskriver lovens formål, og § 3.1 setter krav til systematisk helse-, miljø og sikkerhetsarbeid (HMS). Internkontrollforskriften gir oss detaljer om hva som ligger i systematiske HMS-arbeid, og hvor det i § 1 gir BIK 29421 0980358 10416416 oss en god beskrivelse av formålet med systematisk HMS. Videre gir § 3 oss definisjoner på systematisk HMS, og § 4 gir oss informasjon om ansvarlig hold, og i § 5 fremgår innholdet i det systematiske HMS arbeidet og krav til dokumentasjon.

KRAV TIL HMS I IDRETTE

- For å ivareta kravene på best mulig måte, bør organisasjonen jobbe systematisk med HMS for å få god oversikt, være forberedt på ulykker / hendelser som kan inntreffe og det å jobbe forebyggende og være forberedt. PUFF hjulet, også kalt HMS-hjulet, (Fig.2. Helbostad, 2019) gir en god forståelse av hvordan systematisk arbeid med HMS gjøres for å oppnå gode resultater for HMS arbeidet gjennom å planlegge, utføre, følge opp og forbedre. Fig.2.

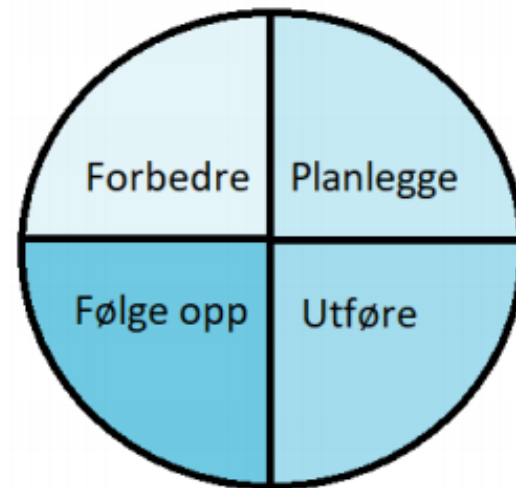

Fig.2.

HVORDAN KAN KORONAVIRUSET SMITTE I IDRETTEEN?

- Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet (2020) har vurdert at det er tre måter koronaviruset kan spre seg i idretten, gjennom: i) dråpesmitte, ii) direkte kontakt og iii) indirekte kontakt.
- **Dråpesmitte:** Den som bærer smitten (den syke) roper, nyser, spytter, eller hoster ut små dråper som inneholder viruset. Mottaker som står nær kan få viruset inn i øyne, nese eller munn og bli smittet.
- **Direkte kontakt-smitte:** Den som bærer smitten (den syke) har for eksempel viruset på hendene og tar på en annen person ved high five eller håndhilsing. Mottaker fører viruset selv fra hendene sine til øyne, nese eller munn.
- **Indirekte kontakt-smitte:** Hvis viruset er på ting, for eksempel en ball, kjele, vest, dørhåndtak eller mobiltelefon. Mottaker som tar på tingen fører viruset selv fra hendene sine til øyne, nese eller munn

Vaner som forebygger smitte

Papirlommetørkle
foran munn og nese beskytter andre når du hoster eller nyser. Kast lommetørkleet etter bruk. Vask så hendene.

Bruk albukroken
når du må hoste eller nyse og ikke har papirlommetørkle tilgjengelig.

Vask hendene
ofte og grundig, spesielt når du har vært ute blant folk.

Hånddesinfeksjon
med alkoholholdige midler er et godt alternativ når håndvask ikke er mulig, for eksempel på reise.

FHI
Folkehelseinstituttet

Helsedirektoratet

HVORDAN KAN KORONAVIRUSET SMITTE I IDRETTEEN?

- Dette samsvarer også med funn Wong et al. (2020) har identifisert i artikkelen “Impact of the COVID-19 pandemic in sports and exercise”.
- De har forsket på situasjoner hvor det kan skje smitte mellom utøvere. Herunder nærkontakt, ta på munn/øyne/nese, og spyting.
- De fant at under en fotballkamp på 90 minutter, var utøverne i nærkontakt i gjennomsnitt 19,3 minutter. Samtidig peker forskerne på at i løpet av kampen hadde utøverne i gjennomsnitt 52 episoder med stor risiko for smitte på grunn av egen risikable smitteatferd på banen.
- Fotball spilles til vanlig utendørs, på en stor spilleflate (100 meter x 64 meter). Svært mange andre idretter har en langt mindre spille- og / eller aktivitetsflate, gjerne innendørs, hvor potensiale for smitte er større.

NEDSTENGNING AV SAMFUNNET – OPPHØR AV ORGANISERT IDRETT

- Fysisk inaktivitet er negativt for mennesker, både fysisk og mentalt. Forskerne Lim og Pranata (2020) beskriver dette i sin artikkel “Sports activities during any pandemic lockdown”. **Peker på at mange var i mindre fysisk aktivitet, hadde færre daglige steg, og trente mindre. Med konsekvens i flere fysiske plager og dårligere aerob kapasitet som svekker utholdenhet og kroppens evne til å bygge styrke.**
- Forskerne Escamilla-Fajardo et al. (2020) beskriver i sin artikkel «Effects of the Covid-19 Pandemic on sports entrepreneurship», hvilken negativ effekt en pandemi har for idretten spesielt knyttet til gjennomføring av organiserte idrettsaktiviteter og hvordan smitteforebyggende tiltak har skapt utfordringer.
- All fysisk aktivitet, spesielt kontakt- og lagidretter, ble pålagt strenge restriksjoner. Selve gjennomføringen av aktivitet utføres på bakgrunn av krav til smittevern, og ikke krav til gjennomføring av selve sporten i seg selv først og fremst. Videre har de funnet at mange idrettslag var proaktive og tidlig ute med tiltak og oppfølging av smittevern.

GJENNOMFØRING AV IDRETT OG AKTIVITETER UNDER EN PANDEMI

- Yeo (2020) beskriver i artikkelen “Sports and exercise during and beyond til COVID-19 pandemic” hvordan bekjempelse av pandemien virker sterkt inn på gjennomføring av organisert idrett, og hvordan det påvirker helse knyttet til å være i mindre aktivitet.
- Det har vært mindre mulighet for gjennomføring av idrettsaktiviteter og mosjon under pandemien når arenaene for gjennomføring av organisert idrett har blitt stengt ned. Artikkelen beskriver også hvordan helsen kan påvirke en idrettsutøver som har vært syk av korona, i et lengre perspektiv.
- I artikkelen «Can indoor sports centers be allowed to re-open during the COVID-19 pandemic based on a certificated of equivalence “ av forskerne Block et al. (2020), er det beskrevet hva som må på plass for at aktivitet innendørs i idrettshaller igjen kan åpne opp under pandemien. I artikkelen beskrives også hvordan ventilasjon i idrettshaller både kan forebygge smitte (god ventilasjon) og drive frem smitte (dårlig ventilasjon).

GJENNOMFØRING AV IDRETT OG AKTIVITETER UNDER EN PANDEMI

- Oppsummert viser Block et al. (2020) at det er **nettopp innendørs aktiviteter som krever ekstra planlegging med tydelige retningslinjer og kontroll både før, under og etter aktivitet**. Slik kan man ivareta smitteverntiltak og gradvis la idretten komme tilbake til mer normale forhold.
- For at organisert idrett igjen skulle gjenopptas måtte man sørge for tiltak som ivaretar smittevern ved at det bla begrenses antall deltakere til stede.
- Wong et al. (2020) konkluderte med at koronaviruset er **svært smittsomt innen organisert idrett fordi viruset er så levedyktig, har lang inkubasjonstid og gir milde symptomer**. Derfor er forebyggende tiltak og smittevern avgjørende for å stoppe smittespredning, men også tiltak for å kunne gjenoppta organisert aktivitet.
- Ekelund et.al (2020) viser til at fysisk aktivitet påvirker psykisk helse positivt. Samtidig peker de på at “**..sosial avstand, hjemmekontor og økonomisk nedgang kan føre til mindre fysisk aktivitet, mer stillesitting, usunt kosthold, nikotin- og alkoholbruk og stress. Det er dårlig nytt for folkehelsen (..)**”

ERFARINGSBASERT LÆRING FRA PANDEMIEN I 2009?

- Vi har også sett mot Stortingsmelding nr 16 (2012-2013), Beredskap mot pandemisk influensa, som ble utarbeidet etter svineinfluensapandemien i 2009.
- **Samfunnet ble holdt åpent, det ble ikke innført restriksjoner eller aktivitetsbegrensninger utover at syke personer ble oppfordret til å holde seg hjemme.** Det var også en usikkerhet knyttet til aktivitetsbegrensninger kontra mot hva som ville være de sosiale konsekvensene.

FUNN OG RESULTATER

- Idrettslagene vi har intervjuet har mellom 200 og 2500 medlemmer som fordeler seg på utøvere, trenere, ledere og støttemedlemmer. Omkring 12% av medlemsmassen er ildsjeler, trenere og ledere. Resterende er utøvere som deltar i aktivitetene.
- Det er et stort spenn i alder blant medlemmene. Idrettslagene har medlemmer fra 4 års alder (idrettsskole, turn, barnepartier) til 80+ år (seniortrim, folkehelseiltak, dugnadsgjenger o.l.). **Det betyr at idrettslagene tilbyr aktiviteter til et bredt spekter mennesker hvor noen også kan være i risikogruppe for å være særlig utsatt for alvorlig sykdom ved å bli smittet av koronaviruset.**
- Alle idrettslagene har et årsmøtevalgt styre (hovedstyre) av frivillige og noen av idrettslagene har ansatt daglig leder i halv eller hel stilling som står for den daglige ledelsen. Alle idrettslagene har egne anlegg eller anlegg som de har ansvarlig vertskap, tilsyn eller drift av.

FUNN OG RESULTATER, HYPOTESE 1: ORGANISERING AV HMS-ARBEIDET I LOKALIDRETTE ER MANGELFULL.

- Våre funn viser at **to av fem idrettslag** har en plan for helse, miljø og sikkerhet som idrettslaget som organisasjon styrer etter. Men, disse to idrettslagene som har en HMS-plan har ikke revidert planverket de siste 3-4 årene.
- **De resterende tre idrettslagene har ingen HMS-plan.** Alle idrettslagene gir uttrykk for at de har aktiviteter for medlemmene som berører helse, miljø og sikkerhet på forskjellige nivåer.
- To av idrettslagene har for eksempel en tillitsvalgt i organisasjonen som er utdannet lege og som har fått i oppgave å bistå idrettslagene i spørsmål omkring helse.
- **Ingen av idrettslagene har kvalitets- eller styringssystemer** som sikrer at det jobbes systematisk med HMS. Kun ett av fem idrettslag mener at de har en klar fordeling av roller, ansvar og oppgaver for HMS.
- Alle beskriver at det enten er styret eller daglig leder som er ansvarlig for den daglige driften og dermed ansvarlig for å påse at helse, miljø og sikkerhet er ivaretatt i organisasjonen.
- **Ingen av idrettslagene har fastsatte, helhetlige og overordnede mål for HMS**, men flere av idrettslagene har enkeltmål for eksempel om å forebygge skader, unngå uønskede hendelser, sikre et godt oppvekstmiljø eller at alle skal være trygge på trening.

FUNN OG RESULTATER, HYPOTESE 1: ORGANISERING AV HMS-ARBEIDET I LOKALIDRETTE ER MANGELFULL.

- Tre av fem idrettslag forteller at de har beredskapsplaner som er nylig utarbeidet eller revidert. Disse tre idrettslagene forteller også at beredskapsplanene har kommet i stand i etterkant av alvorlige hendelser.
- Alle idrettslagene gir uttrykk for at de trenger en beredskapsplan, men som ett av idrettslagene gir uttrykk for er det krevende å utarbeide nødvendig planverk når de kun er frivillige i organisasjonen og ikke har tid til å prioritere dette. Det er da det hendelsesbaserte og tidligere erfaringer som driver frem håndteringen.
- Etat for idrett i Bergen kommune forteller at man har klare definerte roller, oppgaver og ansvar for HMS i etaten. Som offentlig myndighet må man ha systemer for virksomhetsstyring og i Bergen kommune løser man dette gjennom balansert målstyring som verktøy. HMS har vært et prioritert arbeid siden 2016. Både med tanke på det overordnede, HMS i etaten, men også på idrettsanleggene. Det gjennomføres medarbeidersamtaler, vernerunder, risikokartlegging, vurderinger og gjennomgang av porteføljen og kvartalsvis rapportering som inngår i årsrapport. **Samtidig peker etaten på at man må ha en bedre risikovurdering for brukerne av anleggene og at det må etableres systemer og rutiner for dette.**

FUNN OG RESULTATER, HYPOTESE 2: LOKALE IDRETTSLAG VAR IKKE GODT NOK FORBEREDT PÅ EN PANDEMI.

- Våre funn viser at ingen av idrettslagene hadde tidligere erfaring med håndtering av en pandemi, men som en av informantene forteller hadde man svineinfluensaen (influensavirus A(H1N1) fra 2009 i minnet. Da spesielt fordi idrettsanlegg ble brukt som arena for massevaksinering.
- Ingen av idrettslagene var kjent med om det fantes overordnede (lokale eller nasjonale) retningslinjer før 12.mars 2020 med tanke på smittevern og pandemier.
- Man hadde ikke erfaring med smittevern og hygienetiltak og heller ikke planer for å håndtere effektene av en pandemi på organisasjonens aktivitet. Herunder hvordan en pandemi raskt og dramatisk påvirker den økonomiske situasjonen til et idrettslag tuftet på medlemskontingent og frivillighet.
- To av fem idrettslag valgte på eget initiativ å stoppe egen aktivitet før myndighetene tok en beslutning 12.mars 2020. Alle idrettslagene fulgte retningslinjene fra myndighetene og all aktivitet var stoppet den 12.mars 2020.

FUNN OG RESULTATER, HYPOTESE 2: LOKALE IDRETTSLAG VAR IKKE GODT NOK FORBEREDT PÅ EN PANDEMI.

- I arbeidet med å ivareta medlemmenes helse og sikkerhet med tanke på smittevern har alle idrettslagene hatt klare regler før, under og etter trening eller kamp. Alle idrettslagene har fulgt lokale og nasjonale myndigheters krav til smittevern. Samtidig har de iverksatt egne tiltak, tilpasset sine idrettsanlegg og aktiviteter.
- To av fem idrettslag har i løpet av perioden 12.mars til 12.oktober utarbeidet en egen beredskapsplan for å håndtere eventuelle smitteutbrudd. Samtidig er alle idrettslagene pålagt å ha systemer for smittesporing.
- Informantene forteller om forskjellige systemer for smittesporing. Noen fører loggbok for hånd i en notatblokk og andre bruker administrative datasystemer eller QR-koder og digital sporing. **Det er forholdsvis sensitive (person)opplysninger idrettslagene er pålagt å samle, men det er store forskjeller i hvordan informasjonen samles og lagres.**
- Alle idrettslagene gir uttrykk for at de har lært mer om hvor sårbare organisasjonene er. Samtidig vil de jobbe med å ivareta medlemmenes helse, miljø og sikkerhet og alle erkjenner at de må prioritere HMS og beredskapsplaner.
- Etat for idrett i Bergen kommune forteller at man ikke var godt nok forberedt på en pandemi. Man hadde ikke beredskapsplaner for dette arbeidet, men prioriterte å få det på plass. **Etaten forteller at det er ikke spor av at man samlet kunnskap og tok med seg erfaring fra svineinfluensaen i 2009 som man kunne dra nytte av med koronaviruset i 2020.**

FUNN OG RESULTATER, HYPOTESE 3: DET MANGLET RETNINGSLINJER OG RÅD FOR LOKALIDRETTE.

- Et av idrettslagene forteller at de startet opp igjen med organisert idrett, fotball utendørs, innenfor koronavettreglene til NFF allerede 6.april 2020. Et annet av idrettslagene forteller at de startet opp igjen med fotball utendørs først i august 2020, **altså fire måneder senere.**
- Et av idrettslagene forteller at de startet opp igjen med kamper og arrangement i juni. Et annet av idrettslagene forteller at de startet opp igjen med kamper og arrangement først i oktober.
- Innenfor samme sett av retningslinjer er det stor forskjell på når idrettslagene våget å starte opp med organisert idrett.
- Først den 11.mai gir Helsedirektoratet ut en nasjonal veileder for å ivareta smittevern for idretten. Den 11.mai presenterte Norges Idrettsforbund (NIF) og Folkehelseinstituttet (FHI) veilederen for organisert idrett utarbeidet av Helsedirektoratet. **To måneder etter at flere av idrettslagene hadde gjenopptatt aktiviteten.**

FUNN OG RESULTATER, HYPOTESE 3: DET MANGLET RETNINGSLINJER OG RÅD FOR LOKALIDRETTE.

- Informantene forteller at idrettslagene på generelt grunnlag har forholdt seg til retningslinjene. **Et interessant funn er at idrettslagene trekker frem og vektlegger forskjellige retningslinjer og veiledere lokalt og nasjonalt.**
- Fire av fem informanter gir uttrykk for at det har vært forvirrende at ikke Helsedirektoratet, Norges Idrettsforbund og de respektive særforbundene var bedre koordinert.
- Informantene mener at det også har vært gitt motstridende informasjon. For eksempel at det var forvirrende at særforbundene Norges Fotballforbund (NFF) og Norges Håndballforbund (NHF) hadde forskjellig tilnærming i tidlig fase i perioden mars til mai 2020.
- Noen særforbund brukte svært lang tid på å utarbeide koronavettregler og noen av idrettslagene har på egen kjøll laget retningslinjer i påvente av særforbundet. **Alle informantene mener at det etter hvert kom på plass tydelige retningslinjer som de kunne bruke i den daglige aktiviteten.** Det var likevel et stort behov for tolkning av retningslinjene og veiledning.

FUNN OG RESULTATER, HYPOTESE 3: DET MANGLET RETNINGSLINJER OG RÅD FOR LOKALIDRETTE.

- Det har ikke vært gjennomført kontroller eller krav om rapportering av om lagene har fulgt retningslinjene eller ei. Informantene forteller at det har vært tillitsbasert og at man gjennom dialog med trenere og ledere har fått informasjon om status.
- Etat for idrett i Bergen kommune forteller at de ikke har overvåket idrettslagenes aktivitet eller gjennomført kontroller, men opplever at idretten har fulgt retningslinjene og tatt pandemien på alvor. Det har også vært understreket i retningslinjene fra kommunen at idrettslag som ikke etterlever retningslinjene kan bli utestengt fra anleggene. Etaten har hatt et særskilt fokus på å veilede og gi råd til idretten.
- Etaten er tydelig på at de har brukt mye tid på å tolke lokale og nasjonale retningslinjer og bryte det ned til hva det betyr i praksis for aktiviteten til idretten i Bergen.

HVORDAN PÅVIRKET PANDEMIEN GJENNOMFØRING AV ORGANISERT IDRETT?

- Når vi spør informantene om det i perioden 12.mars 2020 til 12.oktober 2020 har vært mulig å gjennomføre treninger, kamper og arrangement viser svarene at det har vært forskjellig tilnærming og forståelse av retningslinjene. Noen idrettslag var raskt i gang med organiserte treninger i april og kamper / arrangement når det ble åpnet for dette i juni 2020.
- Ett av idrettslagene driver med en spesiell kontaktsport og hadde ikke anledning til å starte opp igjen med treninger før i mai og har per desember 2020 fremdeles ikke mulighet til å gjenoppta kamper / arrangement. Andre idrettslag valgte selv, etter en risikovurdering, å avvente med treninger og kamper / arrangement til etter sommerferien.
- I hele perioden 12.mars 2020 til 12.oktober 2020 forteller informantene at det er noen spesielle grupper som enten ikke har hatt et treningstilbud eller hvor tilbudet har vært sterkt redusert. Type idrettsskole, turn og barnepartier har vært suspendert lenge, blant annet fordi det har vært vanskelig å ivareta smittevernreglene for de aller yngste. Samtidig ser vi at seniortrim, folkehelseiltak og dugnadsgjenger og lignende også har vært lenge uten aktivitet, blant annet fordi deltagerne har vært i risikogruppen med tanke på alder eller helseplager.
- Samtidig forteller alle idrettslagene at aktivitetstilbudet for voksne fra 20 år og oppover har vært sterkt redusert (i perioder helt stoppet) i forhold til normalen.

DRØFTING AV FUNNENE

- Arbeidsmiljøloven, internkontrollforskriften og veiledning fra Arbeidstilsynet **identifiserer at det er tydelige krav til idrettens HMS-arbeid**. Likevel er det ofte kun de lovfestede krav for å ivareta minstekrav knyttet til HMS som har fokus.
- Vi har funnet at **ingen av idrettslagene har kvalitets- eller styringssystemer som sikrer at det jobbes systematisk med HMS**. Dette medfører at idrettslag har mindre oppmerksomhet på den systematiske delen av HMS-arbeidet og dermed er dårligere forberedt på å forebygge uønskede hendelser.
- Idretten engasjerer mange mennesker. **Et større smitteutbrudd i idrettsbevegelsen i Bergen kan få alvorlige konsekvenser for bysamfunnet**. Forskingen viser at koronaviruset kan være svært smittomt innen organisert idrett fordi viruset er så levedyktig, har lang inkubasjonstid og gir milde symptomer (Wong et al. 2020). Samtidig peker forskerne på at det er stor risiko for smitte på grunn av risikable smitteatferd under aktiviteter.
- Dette underbygger hva vi har funnet, **at forebygging, beredskap, veiledning og tiltak er avgjørende for å forebygge og håndtere smitteutbrudd**. Det er også viktige tiltak for å kunne gjenoppta organisert idrett og holde folk i fysisk aktivitet og derav positivt for folkehelsen.

DRØFTING AV FUNNENE

- Ser vi til mediebildet har det vært til dels kraftig kritikk mot myndighetene fordi organisert idrett og treningsentre har vært stengt ned i lengre perioder. Spesielt gjelder dette aktivitetstilbudet for voksne over 20 år.
- Det er et tankekors at myndighetene ikke har evnet å kommunisere godt nok ut hvorfor man har iverksatt disse tiltakene. Ser vi til forskningen pekes det tydelig på at koronaviruset kan være svært smittsomt innen idrettens aktiviteter (før, under og etter) og at utøvernes atferd og nærkontakt under aktivitetene også kan spre smitte.
- Forskningen identifiserer også økt risiko ved aktiviteter innendørs kontra utendørs. **Skal det være oppslutning om tiltakene myndighetene iverksetter er det viktig at disse kommuniseres ut med utgangspunkt i vitenskapelig forskning.** Samtidig må dette brytes ned til hva det betyr for den enkelte, her for idrettsbevegelsen, og hvilke konsekvenser det får for gjennomføring av organisert idrett på grasrotnivå.
- Det er problematisk at idrettslagene opplever å ha fått motstridende informasjon med den konsekvens at de vektlegger forskjellige retningslinjer og veiledere og hva som la sterkest føringer. Dette er et viktig læringspunkt for myndighetene i evaluering av håndteringen av pandemien.

DRØFTING AV FUNNENE

- Ser vi tilbake i tid til 2009 og svineinfluensaen **finner vi ingen spor** av at myndighetene (nasjonalt eller lokalt) eller idrettsbevegelsen har samlet erfaringer og kunnskap til å bygge kompetanse om hvordan en pandemi kan påvirke organisert idrett og hvordan man kan utvikle planverk innenfor HMS og beredskap som kan bidra i håndteringen.
- Vi har derimot funnet at det gikk to måneder etter at all aktivitet ble stengt ned før det ble presentert veileder fra myndighetene for organisert idrett med retningslinjer og råd for aktiviteter.
- I mellomtiden hadde lokalidretten selv på egen kjøll eller i samråd med kommunen og / eller særforbundene satt i gang igjen med aktiviteter. Det er betimelig å stille spørsmål ved om det var godt nok vurdert risiko og konsekvens av dette sett opp mot hva forskningen (tidlig i koronapandemien) hadde av funn som var relevante for organisert idrett.

DRØFTING AV FUNNENE

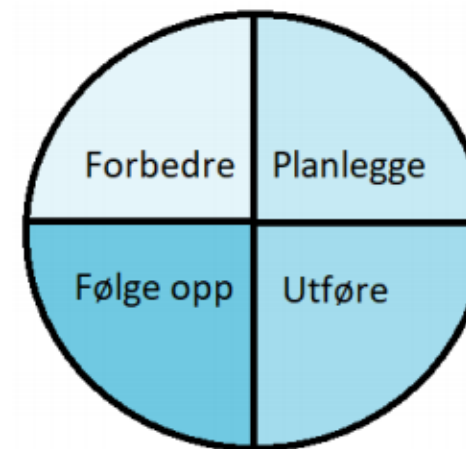
- Systematisk arbeid med helse, miljø og sikkerhet er avgjørende for å ivareta alle som deltar i idretten på en trygg og god måte. I vår dialog med idrettens egne overordnede organer virker det til å være en ulik oppfatning av hvilket ansvar idretten egentlig har for HMS-arbeidet.
- Våre funn peker på at ikke er noen form for systematisk arbeid med HMS i lokalidretten og at det mangler veiledning, retningslinjer og krav fra overordnede organer som ivaretar lokalidretten på grasrotnivå.
- Dette står i kontrast til at hovedregelen for alle typer frivillig arbeid er at idrettslaget har ansvaret for å forebygge at ulykker skjer (Arbeidstilsynet, 2020). Beredskapsarbeidet er også mangelfullt, men det finnes i noen grad planverk som idretten støtter seg på. Planverket er gjerne utarbeidet etter at alvorlige hendelser har inntruffet.

DRØFTING AV FUNNENE

- Informantene peker på hvordan pandemien har vært en driver for organisasjonsutvikling: Bedre samhold og samarbeid internt og på tvers av idrettslagene. **Mer kunnskap om hvem som er medlemmene deres (mangfoldet av menneskene, gruppene, kulturene og språkene).**
- Ser vi til Gammelsæters organisasjonsteori (2016) finner vi at håndteringen av koronapandemien har **styrket idrettslagenes identitet, tilhørighet og fellesskap.**
- Vi kan slå fast at lokalidretten har vært sentral i informasjonsarbeidet i bysamfunnet i Bergen. Gjennom sine kommunikasjonskanaler direkte til medlemmene og gjennom tilrettelagt informasjon har idretten vært en viktig bidragsyter til folkeopplysning om koronaviruset og hvordan man kan bidra til å forebygge smitte.
- Det må derfor understrekes hvor viktig det er med korrekt informasjon fra myndighetene og idrettens egne organer.

DRØFTING AV FUNNENE

- Legger vi PUFF-hjulet for HMS til grunn (planlegge, utføre, følge opp, forbedre) kan vi slå fast at det gjennomgående har vært svak planlegging. Idretten var ikke forberedt på en pandemi. Det var heller ikke de overordnede organer og myndigheter som skal veilede og gi råd til idretten.
- Likevel viser våre funn at lokalidretten har håndtert (utføre og følge opp) koronapandemien på en god og lojal måte som gir tillit til bevegelsen.
- Lokalidretten i Bergen har hatt få smittede. Man har iverksatt alle anbefalte tiltak (og mer) for å forebygge smitte og sørge for at aktivitetstilbudet kan holdes i gang.

AVSLUTNING: ANBEFALINGER

- Kartlegging og risikovurdering er avgjørende for å ivareta menneskers helse, miljø og sikkerhet. Herunder veiledning om hvordan idretten kan ivareta helse, miljø og sikkerhet. Idrettslagene har ansvaret for å ivareta sikkerheten til utøvere, foreldre, trenere og ledere.
- Vi ser at idrettsbevegelsen har evnet å mobilisere for å forebygge eksponering og spredning av koronaviruset blant utøvere, foreldre, trenere og ledere. Dette på tross av mangler i rutiner for systematisk HMS-arbeid.
- Koronapandemien pågår fortsatt. Vår anbefaling er at idrettsbevegelsen stimuleres til å dokumentere og samle erfaringer. Dette kan danne grunnlag for veiledere som idretten kan benytte til systematisk arbeid med HMS, utvikling av beredskapsplaner og fordeling av roller, ansvar og oppgaver.
- Samtidig kan dokumentasjonen bli et verdifullt bidrag til forskningen og myndighetenes evaluering av hvordan pandemien og iverksatte tiltak, restriksjoner og aktivitetsbegrensninger påvirket samfunnet.